

MARO MAVROPULU Milli ve Kapodistrias Atina Üniversitesi'nde Türk Araştırmaları ve Çağdaş Asya Çalışmaları Bölümü'nde görevlidir. Lisansını İstanbul Üniversitesi Roman Dilleri ve Edebiyatları Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde yaptı. Doktorasını İonio Üniversitesi Yabancı Diller, Tercümanlık ve Mütercimlik Bölümü'nde (Türkçe) tamamlamıştır. Yunan Ulusal Yabancı Diller Sınav Sisteminde Türkçe Dili Yeterlilik Sertifikası eğitimcisidir. Yabancı ve anadil olarak Türk dili kitapları yazarı veya ortak yazarıdır. Araştırma ilgi alanları Türkçe Öğretimi, Modern Türk Edebiyatında ve Türk Yunan çevirisinde kuram ve uygulamadır.

BURCU TEKAÛT ÇAL Lisans ve Yüksek Lisansını Galatasaray Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde tamamlamıştır. Doktora derecesi İstanbul Üniversitesi, Sosyoloji Anabilim dalındadır. Üniversitede öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

GÛLİZ BEŞE ERGİNSOY Lisansı Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, doktorası İstanbul Üniversitesi, Sosyoloji Anabilim dalındadır. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

SEBLÂ SARIDAL ECZACIBAŞI Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Resim Bölümü Bedri Rahmi Atölyesi'nde okumuş ve Neşet Günel Atölyesi'nden mezun olmuştur. 'Yıkım' adıyla sergilenmiş olan yerleştirme çalışması başlıca eseridir.

DUT AĞACININ DUYDUKLARI

Hareketli ve Hareketsiz Canlıların
Mekânsız ve Zamansız Anlatıları Üzerine

MARO MAVROPULU | Derleyici
BURCU TEKAÜT ÇAL | Çözücü
GÜLİZ BEŞE ERGİNSOY | Yazıcı
SEBLÂ SARIDAL ECZACIBAŞI | Çizici

Bağlam Yayınları 448
İnceleme/Araştırma 296
ISBN: 978-605-9911-42-9

Dut Ağacının Duydukları
Hareketli ve Haraketsiz Canlıların Mekânsız ve Zamansız Anlatıları

Maria Mavropulu
Burcu Tekâüt Çal
Güliz Beşe Erginsoy
Seblâ Sarıdal Eczacıbaşı

© Bağlam Yayıncılık
© Güliz Beşe Erginsoy

Kitaptaki desenler Seblâ Sarıdal Eczacıbaşı'na aittir.

Birinci Basım: Ekim 2018
Kitap Tasarımı: Canan Suner
Kapak Deseni: Seblâ Sarıdal Eczacıbaşı, 2018
Baskı: Umut Kağıtçılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Fatih Cad. Yüksek Sok. No: 11/1 Başakhan Merter/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 11081
Matbaa Sertifika Numarası: 22826

*Annelerimize mesela,
Ki üçtü, birdi ki
Dördü ikisi*

*Kitaptaki sırlar ise gelmiş geçmişlerin sırlarıdır,
onları ortaya çıkarmaya çalışacağım, bakalım neler bulacağız ...*

*Öbüranakaradan Edebiyatçı Kukuvağiamu
03 Aralık 2017, 12:51*

*Mnemosini ve Lethe akıyor,
Anılar ve hak ihlalleri karşı karşıya geliyor,
Dut ağacı da akanı anlatıyor*

*Kuklamu
18 Ekim 2018, 18:00*

İçimde Duydum

Başlarken	11
I	
Duydum ki	17
I	
Bizim Mahalden - İ Arahnimu Bibi, Basterimu ve Baziramı....	53
III	
Büyük Bilge Aidonimu ve Bilge Arahnimu.....	73
IV	
İ Helonamu ve Kaplumbağa Arahnimu	99
V	
Yeni Yerleşim'den Adalı Pitsunimu, Adaandigonili Pitsunimu ve Kumru, Çıracık Arahnimu'lar ki bir de Küçük Kumruları ...	115
VI	
Kukuvayamularla Arahnimuların Karşılılaşması: Biz ve akrabalarımız Merkez Yerleşim'den üç hikâye.....	133
VII	
Yukarı Yerleşim'den Felsefeci Kukuvayamı ve Felsefeci Arahnimu	143
VIII	
Ta Kastana Tis Andigonis ve Arahnimuları: Gezici, Yazıcı, Yönetici	175
IX	
To Ble Yasemimu ve Mavi Arahnimu Okurlardı ki oynarlardı mesela	195
Öbüranakaradan Dut Ağacı Dinlerken	
'... Adsız ve Giderken ...'	204

X

Fizikçi Megali Kukuvayamu ve Megali Arahnimu 211

XI

To Mirmingimu O İkonomonologos ve Karınca Arahnimu ... 227

XII

To Helidonimu ve Kırlangıç Arahnimu 'her şey olduğu gibi bırakıldı, evlerine girip yerleştiler, sonunda yakıldılar, yıllar sonra da kendisi evi satmaya karar verdi.' 233

XIII

O Metaksoskolikasmu ve Koza Arahnimu 241

XIV

Edebiyatçı Melisamu ve Arı Arahnimu 249

XV

İkiye Bölünmüş Duvarıyı Erikiamu ve Erik Arahnimu..... 259

XVI

İ Amigdaliomu, To Amigdalomu ve O Glarosmu:
Badem Arahnimu 267

XVII

Mavi Akakiamu ve Akasya Arahnimu 281

XVIII

İ Balamu ve Top Arahnimu - 'Ben de çok iyi bir futbolcu oldum ...' 289

IXX

İ Pashaliomu ve Mor Arahnimu..... 297

XX

İ Ligaryamu ve Hayıt Arahnimu 305

XXI

Hareketsiz Canlıların Sözsüz Anlatıları 313

XXII

Geriye ki ... şarkılarla kaldı ki, can yangılarıyla donmuş ateşlerle, numaralı Arahnimular ve numarasız 317

XXIII

Atölye Çalışması'nın Arahnimuları: bir gözsüz ki ve yedi
bacakları, bacaklarında yedi eklemeleri kırılmıştı mesela..... 341

Dut Ağacı konuşsaydı ki ... Bitirirken, Şimdilik 383

Birinci ekleme

Anlatıcılarım ve Arahnimu'larım, kardeştiler ki evlerinin
sahipleriyle mesela Geldiler, duydum ve gelecekler ...
bazıları saklandı 389

İkinci ekleme

Ada ki melodisi vardı, mesela şarkıları ...
Bazıları, hepsi değil.397

Üçüncü ekleme

Suluk mavi nokta mesela ... mekânsız ve zamansız topraklar,
ve yerleşimler ki adalar, mesela karalar ... ki kaçmıştı..... 403

Meraklı Arahnimular için Kaynatmaca 407

Başlarken

Bu kitap bir Ada'da ağaçların, evlerin, taşların çeşitli canlılardan duyduklarının bir derlemesidir. Mekân ve zaman önemli değildir. Okuyucu zamanı ve mekânı kendi tahayyül edecektir. Anlatıcıları Yerleşim'in yaklaşık yüz yaşında olan bir Beyaz Dut Ağacı'na seslerini duyuruyor. Yerleşim'deki çamaşırhanenin yakınındaki Çınar Ağacı, Yerleşim'in, belki de Ada'nın en yaşlı ağacıdır. Yerleşim'in girişinde, yokuşun başındaki Karadut ikinci en yaşlı ağaçtır. Anlatıları dinleyen, derleyen ve anlatan Beyaz Dut Ağacı hepsinden gençtir. Yokuşun bitimindeki tarlada yaşar.

Beyaz Dut Ağacı, bu kitapta yer alan anlatılarını çeşitli hareketli ve hareketsiz canlılardan dinleyerek aktarmıştır. Bazı anlatıcıların zaman zaman sesi titremiş, bazıları kendisinden 'dik-katli olmasını' rica etmiş, bazıları 'benim kim olduğumu söyleme' demiştir. Ne fark eder. Okuyucu onları tanımıyor. Dut ağacı da konuşmuyor. O zaman korkacak bir şey yok. Sadece bir Dut Ağacı'nın canlı anlatıcılarının anlatıları ile ilgili tanıklığıdır mesela. Belki de zaten hepsi bir hayal ürünü denilerek göz ardı edilebilir. Belleklerde, eş ve yedek belleklerde, ağaçların yaş halkalarında yerleşmiş anılar ve hak ihlallerinin karşılaşmasıdır. Karar okuyucunun olacak.

Beyaz Dut Ağacı'na anlatı aktaran karadaki hareketli canlılar büyükten küçüğe ve cinslerine göre sıralanırsa geyik, tilki, at, eşek, inek, koyun, keçi, köpek, kedi, tavşan, kaplumbağa, köstebek, sincap, fare, tavuk, horoz, kirpi, kuşlardan karga, baykuş, bülbül, yarası, güvercin, serçe, kuzgun ve kırlangıç; sürüngenlerden yılan, kurbağa, kertenkele, salyangoz, böceklerden çekirge, ağustos böceği ve ateş böcekleri; kelebek, ipek böceği, kırkayak, çıyan, karınca, örümcek, karafatma, akrep, ve arı, güve, sinek, sivri sinek, tatarcık sineği, ağaç kurtları; denizdekiler ise ahtapot, fok, orfoz, orkinos, yunus, midye ve petalides ve yavrulardır ...

ve bademin kendisi ve daha nice... iki de deniz kızı. Biri büyük biri küçük. Yerin de kulağı vardır.

Hareketsiz canlılar bir tarafta çeşitli tohumlar, çınarlar, erik ve badem ağaçları, otlar ve bitkiler, pembe domatesler, mavi yaseminler, kapariler, kekikler, mantarlar, sporlar, yosunlar, öte yanda ise başta batarya olmak üzere, kayalar, evler, fırınlar, kahveler, çamaşırhaneler, şaraphaneler, değirmenler, damlar, harman yerleri, zeytinyağı, dokuma ve kiremit imalathaneleri, çeşmeler, Kutsal Haç Evleri, Küçük Kutsal Haç Evleri, Kutsal Hilal Evleri; ve oradan oraya, hareketli canlılar tarafından yerinden yurdundan, evinden edilip sürüklenen, çalınan, taşınan eşyalar ve taşlardır. Hareketsiz canlılar yıkılana ve yok olana, mesela yok edilene kadar, dut ağacına yakınlıklarına göre ya kendileri anlatırlar veya hareketli canlılar onlara yardım eder. Anakaranın iyice karasında yaşayan, ve yalnız yazları denizi görebilen, ve bir yedek bellek olarak taçlanmış olan anlatıcının dediği gibi hepsinin: 'Mukadderatları birbirine bağlıdır'.

Bazı kediler, mesela Toraman 'birdenbire kendini ev kedisi iken sokakta bulur... insanlarla iletişimi çok iyidir ama hayvanlara pek alışık değildir... Gözüne kestirdiği bir sokak ve bakkal onun ilk etapta sığınabileceği bir yer oldu ... tek tek insanları tavlamağa gerekti ama başardı ve kış gelmeden bir sepet ve kapı aralığı buldu kendisine.' Zira gitmişlerdi ... Ve bir gün içinde 'canlı başı' bir bavula izin vardı. Onu götürmemişlerdi. Sonra bakkallar da kapandı ... Okullar da ... Evler de ...

Eril ve dişil sıvılar aktı ... Üç çeşmenin suyu ağladı ve ağlıyor hâlâ, bugün ...

Her anlatıcının kendine has bir üslubu vardır. Kiminin anlatıları Dut'a iyi gelir, Bülbül'ünki gibi; kimi anlatılar onu üzer, bazı anlatıcılar sevindirir, bazıları onu hayrete düşürür. Bazıları ise korkutur. Ama en önemlisi Dut Ağacı hepsinden; resimden, edebiyata, haktan hukuka, mimariden heykele, sosyal bilimlerden fen bilimlerine, çok şey öğrenmiştir. Eski Öbüranakaraca ve Çağdaş Öbüranakaraca kadar olmasa bile Anakaraca da anlar olmuştur. Hatta bazı Merkez Semitik Dilce, Çizme Toprakça, Güneşin Batamadığı Adaca, Sudan Kazanılmış Toprakça ve Demirkule Toprakça sözcükleri de bilir. Ayrıca Yerel Yönetim Gazinosu'nda yapılan düğün, dernek ve özellikle hafta sonları

eğlencelerinde çalan popüler ve oryantal Anakara müziğine de epey hakimdir. Yerleşimin ilkokul binasında açılan büyük konak yerinin müzikleri ise daha farklıdır. Arada Öbüranakara sözlü müzik de çalarlar. Bir de oranın bahçesinde gelen misafirlerin konuşmalarına kulak misafiri olur bazen. Yerleşimin girişindeki diğer konak yerinin, kendisine konuk evi derdi de, şimdi değiştirmiş ki. Masal bu ya ... Beyaz Dut Ağacı'na bakan tarafdaki odalarda kalan misafirlerin seslerini, müziklerini ve konuşmalarını da duyar bazen rüzgârın yönüne göre ... Zira odaların girişleri müstakildir. Başka bir tanıklığı ise güney batı yönünde hemen evin bahçe duvarı dışında bulunan yükseltiyeye gelenlerin konuşmalarıdır. Zira buradan manzara harikadır. Kuzey doğudaki iki ev arasındaki ara sokak neredeyse hiç kullanılamaz, keçiler dışında ve kuytudur mesela. İçki içip, ateş yakanların, mesela sevgililerin buluşma yeridir. Buradaki sesler fısıltı veya naralar tonundadır. Ayrıca beş vakit duyduğu Kutsal Hilal Evinin Çağrısını tekrarlayabilir. Kutsal Haç Evi'nin çanlarının ne zaman ve niçin çaldığını elbette çok iyi bilir.

Onunla konuşan her hareketli ve hareketsiz canlının bir yedek belleği, bir de eş belleği vardır. Dut Ağacı'na anlatının sürekliliği için, ömürleri biterse anlatıyı sürdürecektir bir başkası devreye girer. Bu eş bellektir. Yedek bellek sessizdir ve kuşaktan kuşağa aktarır ki. Sanki bellek tanrıçasının çocukları, sanat tanrıçaları ve ilham perileri gibi mesela. Eş bellek ise adeta bir hakem gibidir. Sadece anlatıcıyı ve anlatıyı dinler, değerlendirir, biriktirir ve yeri geldiğinde veya gerektiğinde hatırlatır. Tüm belleklerin anası Mnemosini'dir.

Anakara,- Öbüranakaralar, Topraklar, Topraklı Topraksızları ve Ada'yı ki toprakları ayıran denizler Lethe¹ ve Mnemosini² nehirlerinin suları gibidir. Bu suları içenlerin bazıları gerçeği unuttur, bazıları hakikati bulur. Lethe nehrinin sularından içen her şeyi unuttur. Mnemosini suyuyla canlılara her şeyi bilme ve anımsama yetisi verir.³

Dut Ağacı anlatıcılarını Çağdaş Öbüranakaraca isimlerinin sonuna 'mu' koyarak adlandırır, örneğin Batariamı, ki Bataryam⁴ ... diye hitap eder onlara ... biraz sonra kendisini tanıttacak sizlere. Yavaş yavaş tanıttacaklar kendilerini ...

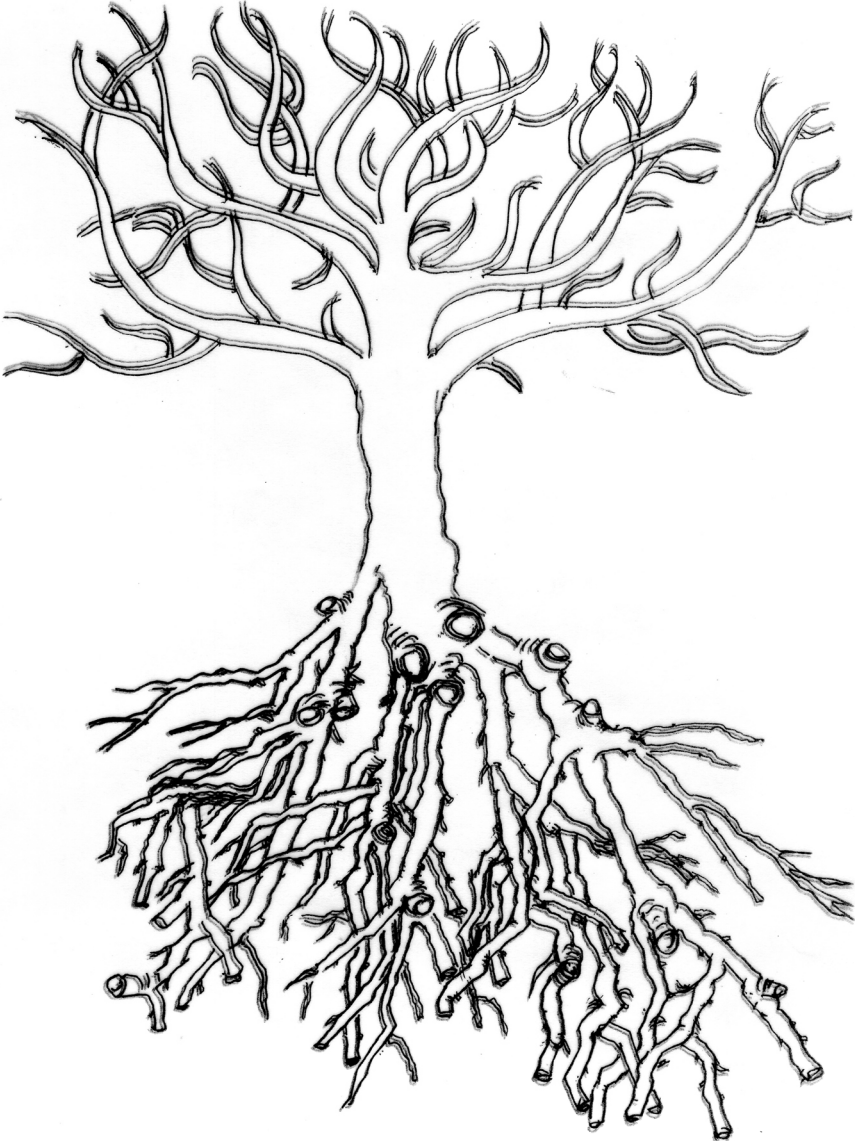
Anlatıcıların anlatıları - şimdilik - bittikten sonra, hepsi Dut Ağacı altında toplanacaklar, yedek ve eş bellekler de gelecek. Bir külliyyat olacak mesela, ki atölye çalışmasını kendilerini anlatıcıların kardeşi bellemiş Arahnimular yapacak. Onlar Dut Ağacı'nın örümcekleriydi ki mesela.

Atölyede anlatıcılar yok. Olmalıydı ki. Yüklüydüler. Yük vebâldi Dut Ağacı için. Bulaşıcı hastalık gibi sarardı. Yükü kenara koymalıydı ki ses duru olsundu. Anlatıcıların evinin sesi ve artık anlatıcıların kendilerinin sesi olmuş Arahnimuları var. Kimi kör, kiminin sekiz bacağından yedisi kırık ki bir bacaklarındaki yedi eklem de, bazen ayrı konuşur. Dut Ağacı dinliyordu. Ada'dakiler Anakaraca konuşular, Öbüranakara'dakiler Öbüranakaraca. Hepsini dinledi. Mesela anlatıcılar karıştırdı ki, bile isteye falan. Masal bu ya ters de okunur, düz de. Hepsinin mührü vardı ki, zimmetliydi anlatılar.

Dinledi ki tahkir, aşağılama ve hakaret olmasındı. Anlatılar yersiz, mekânsız ve zamansız olsundu ki, post giymemiş ve maske takmamış ve hak ihlal etmemiş hareketli ve hareketsiz canlılar, nerede olursa olsun duysalardı birbirlerini. Duysunlardı. İzzet, himmete ve sonunda gıybeteye dönmesin de ... mesela zilletle bitmesindi. Anlatılar zamansız ve mekânsızdı ki mesela kapılmasınları zamana ve mekâna. Edebiyatçı Kukuveyamu derlemişti, Sosyolog Kukuveyamu çözdü ki, Kuklamu ve Arahnimu Bibi yazdı, Albesmu çiziciydi. Hareketli ve Hareketsiz Canlılar anlattı. Beyaz Dut Ağacı dinledi.

Söyleminiz, anlatınız bol ola ... doğru ola ... haktan yana ola ... Rastgele ...

*Hareketli canlılar
Öbüranakaradan Edebiyatçı Kukuveyamu
Kuklamu ve Arahnimu Bibi
Anakaradan Sosyolog Kukuveyamu
Çizici Albesmu
Soluk Mavi Nokta üzerindeki
yakın ve uzak, öte ve öbür,
büyük ve küçük Anakaralar ve Adalardan ...
ki topraklardan, 2018*

I

Duydum ki ...

*Üst alt olduk ki yüzde ters,
Ay ışığı altında kilitliydi ki ...
Küller kaynamış sulara mesela mis,
Her birimizin şiiri ayrıydı ki ...
Ayrılmayalım mesela ...
İzzet, ikram, himmet dedi
Zillet ve gıybet ördü
Arahnimular dokudular göz ayak
Çalışkandılar ki, sebat, yaratıcı ...
Okudu mesela Aşık Arahnimu
Anlattılar ... Duydum ki ...
Arahnimu Bibi*

Bizim Mahal'de bana en yakın kara bir dut ağacı daha var. Diğer mahalde, kahvenin orada bir başka beyaz dut ağacı var. Cinsi Morus Alba'ymış. Göğüs hizasından bakış ölçüsü alıyor hocalar. Yerden yüz otuz santim yükseklikten çevremizi ölçüyorlar. Morus Alba'nın boyu on iki metreymiş, tepe çapı ise beş metre. En az yüz yirmi yıllık olduğu söylenmiş. Kök boğazı sert zemin ile kaplı olduğu için kökler zarar görmüş. Zeminin ıslah edilmesi gerekiyormuş. Cehalet kötü bir şey, o zemin yapılırken sorulması gerekirdi bir bilene. Kendisi, adına Morus diyor.

Bana gelen canlıların çoğu ona da gider. Aramızdaki haberleşme güçlüdür, bir gün içinde birkaç havadis yolladığı bile olmuştur. Arı, posta güvercini falan haber getirir. Hele yazın Yerleşim dolu olduğu ve kalabalıklaştığı zaman. Zira Morus bugün orayı almış ve atölye yapmış bir hareketli canlının önündedir ve

kahveye de çok yakındır. Yerleşim yollarının ayrıldığı yerdedir. Altında da bir sedir var mesela. Oraya da insanlar oturur. Çalışan müzikleri, yapılan kutlamaları, konuşulanları her zaman paylaşır benimle:

Son anlattıklarından biri bir düğündü:

‘Önce Müzik, ‘orğana’⁵ ile kutsal haç evine getiriyorlar gelini. O zaman çok insanlar vardı, çok insanlar. Organa Ginginatith vardı. Violi, keman. Vasilis Ginginatos [ve] Panayot Ginginatos ve ‘horos’⁶ burda oldu.’

Ginginatos ailesi violi keman çalardı. Şarkı söylüyorlardı, aşk şarkıları mesela ...

Tatlı aşkım yandır yandırma beni
Seni seviyorum yârim, terk etme beni

Tatlı aşkım yandır yandırma beni
Seni seviyorum çok çok, gelsen öpsen beni⁷

Düğünü anlatıyordu, Doğu Çok Uzak Büyük Ada’dan gelmişti. Duydum Güneşin Batmadığı Adaca bazı kelimeler mesela:

‘ ... gündüz ve akşam kahvenin içinde ... Babası Yerleşim Başı idi ve biraz ofise yukarıya giderdi ve ... onun için hatırlıyordu herkesin ne zaman doğduğunu, çünkü kondika’yı ‘copy’ etmişti. Öyle deniyordu o zaman ve ... yani bir liste idi ve ... isimleri, insanların ne zaman doğduğunu yazıyordu. Ve ne zaman gittiler ne zaman evlendiler, öyle şeyler. Öyle şeylerde karışıyordu ... Bu kahve o zaman doktorun idi, ama kiraya veriyordu. Covru’nun idi.’

Öbüranakara’daki Edebiyatçı Kukuveyamu burayı okurken bir ekleme yolladı 10 Aralık 2017, 02:03’te, geç olmuştu ki mesela:

‘Herkes onu Doktor Covru olarak tanıyordu, o zamanda doktor olmak ünvan gibi bir şeydi, bütün aile çok gururluydu, Hatta onun Yitsam adında bir yeğeni vardı, ondan bahsederken her zaman amcam -ya da dayım; ne biçim Theios olduğunu bilmiyorum- Doktor Covru diyordu.

'Theios' amcaydı, dayıydı ki Doktor Covru Yitsam'ın amcası mı, dayısı mı bilmiyordu Edebiyatçı Kukuvaya mu. Doktorluk önemliydi ki. Gayrısı masaldır, şifa vermek izzet gibidir. Himmet, gybet ve mesela zillet yoktur, olmasın diye yeminle mühürlerler ... Katranlı ki ...

'Onun idi ve kiraya veriyordu. Şosbu bir ara çalıştırıyordu. O zaman rahmetli Şosbu idi. Sonra Yakirosas'ın babası çalıştırdı. Sonra Tomalis'in erkek kardeşi. Onu kiraya veriyorlardı her seferinde. Dügünde çorba, et ve patates, kuzu dolması vardı. [Dügün] İki gün sürmüştü. Bir gün kahvede ve ikinci gün evde yemek vermişlerdi. Bizim Yerleşim'den hareketli canlılar vardı, Merkez Yerleşim'den de vardı, diğer yerleşimden de vardı. Bütün yerleşimlerden davet etmişlerdi. O zaman çok insanlar vardı.'

Bu düğün 1929 yılında ölen Yerleşim Baş'ının kızının düğünüdü.

'Yerleşim Baş'lığı da yaptı. Ama 'Emboros' diyelim. Çok işler yaptı. Çok sene yaptı. [onların] zamanında da, [bunların] zamanında da yaptı. Ondan sonra Baş, Likodos idi. Likodos'dan sonra çok kişi vardı. Likodos zamanında bir önceki Baş'ın kızı 'simvulos' idi. Oy verdiler ona, babası öldüğü için. 'Timis eneken'; onu anmak için, onu da koydular, aza dediğimiz. Bir kadın da ... emir gelmiş o zaman ve Yerel Yönetimde de Kefgia'yı koydular. Bütün yerleşimlere birer kadın. Ve kendisine de oy verdiler. Hangi tarihti, tam olarak hatırlamıyorum ama ... 30, 1932'de ya 1931'de idi.'

Yokuşun başında Karadutum vardır ki Morus'ların çok türü ve alt türleri varmış, duydum. Çeşit çeşit mesela. Ona Morus Nigra mı diyorlar, yoksa Morus Rubra mı iyi duyamadım ki. Kara Askamımu derdim ona bazen mesela. Karadut Arahnimu onun örümceğiydi ki. Haberler getirirdi.

Yukarımahal'deki Doğu Çınar Ağacı'nın Latincesi Platanus Orientalis'miş. Onun yaşı en az üç yüz yıl. Kendisine, Ortanca Platanus diyor. Göğüs hizasından çapı altı buçuk, boyu on sekiz, tepe çapı yirmi metreymiş. Altına araba çekenler bile oluyordu geçmişte. Onlar için köklere yapacakları baskıdan çok

daha önemli olan arabalarının gölgede durmasıydı. Ama şimdi yazın Yerleşim'in girişine engel koyuyorlar ve arabalar giremiyor.

Ortanca Platanus konumu nedeniyle çamaşırhane ve zeytin-yağhaneye gelenlerin altında dinlendiği, sohbet ettiği, müzik çaldığı, uyuduğu, seviştiği ve hatta bazen kavga ettiği bir ağaçtır. Zeytinyağı fabrikası dört hisselidir. Hissedarlardan biri evinin tamirat ve tadilat bedeline mahsuben kendi hissesini Vano Usta'ya satmıştır. Bazı hissedarlar Batı Çok Uzak Ada Kuzey Toprak'dadır mesela ... diyelim, masal bu ya, ters de okunur yüz de mesela düz de ...

Özellikle çamaşır yıkandığı dönemlerde kadınların sohbetlerini, dedikoduları duymuştur. Bazı aileler çamaşır ve hasat zamanı, hasatçı kadınlar alırlardı Aşağımahalden. Yeni yeni hareketli canlıları böylece görmüş olurdu Ortanca Platanus. Adlarını da öğrenmişti.

'Vasikas, Katdena, çamaşır yıkamalarda, tarlalarda 'therta', hasat, olduğu zaman alıyorlardı 'theristres', hasat yapan kadınları. Katdena, Serpsi, Amari, aşağıdaki Karetitas'ın. Çamaşıruları sabunluyorlar, 'kofiniye', çamaşır sepetine koyuyorlardı ve üstüne 'buğadopana'yı ... 'pana', bez; 'buğadopana', 'buğada' bezi koyuyorlardı ve külü döküyorlardı ve üstüne kaynamış suyu döküyorlardı. Bir kazan, iki kazan ... ve aşağıdan çıkan 'buğadonera'. 'Nero', su; 'nera', sular; 'buğadonera', buğada suları ... ile insanlar yıkıyordu. Koyu renkleri yıkıyorlardı. Ama başka zamanlarda gördüğü bazıları hiç çamaşır yıkamaya gelmezdi. Bu çeşmeye 'Vrisara' diyorlardı.' [Ortanca Platanus'a yakın] üstteki kapalı ... 'skepasti' çeşme.'

Hele Panayır zamanları çamaşırhanenin ocaklarında kaynayan kazanlardaki etlerin kokusu, onu da yüksek yaylalardaki bulutlar ve sisler gibi bürümüştür.

Yerleşim'de nüfus azalınca, bulunduğu yer izbeleşmiş, çamaşırhaneye gelip çeşmelerin, ocakların üstüne yazılar yazanları, içeriye küçük ve büyük abdestlerini yapanları utanarak; izlememek için, yapraklarını kapatmış, köklerini kasmış, onları adeta bir pençe gibi toprağın derinliklerine batırmıştır. Bu işi yerleşimde yıkıntı iken Kuklamu'nun evi dahil, pek çok evde ve hatta boşaltılmış olan ilkokul binasında da bazıları yapmıştı

mesela. Ama elinden hiçbir şey gelmemiştir. Oysa geçmişte, Klidonas günü suyu alınan çeşmelerden biriydi. Öbüranaka-ra'daki Edebiyatçı Kukuwayamu anlatisını yollamıştı 09 Aralık 2017 günü posta güvercini ile:

'23 Haziran akşamında Yerleşim'in ya da mahalın kızları üç çeşmeden hiç konuşmadan, gülmeden bir kaba ya da çömleğe su doldururlardı. Yolda gülersek suyu boşaltıp yeniden başlardık. Sonra içine herkes ayrı küçük bir şey koyardı, kırmızı bir bezle kapatırdık, etrafına bir zincir takardık, bir kilitle kilitlendik ve bütün gece ay ışığı altında bırakırdık. Bizim Mahal'de genellikle evimizin taraçasında bırakılırdı. Ertesi akşam olgun bir kadın, manilere benzeyen kısa komik, alaycı şiirler söyleyerek içerdeki küçük şeyleri teker teker çıkarırdı. Her birimiz için ayrı bir şiir söylenirdi ve güya o şiire göre o seneki şansımız belirlenirdi, ya da komik şeyler söylerse bizimle alay edilirdi. Sonra bütün gece eğlenirdik.'

Bazı kış geceleri, zifiri karanlıkta kadın, erkek ve çocuk çığlıkları, inlemeler, haykırışlar, kapatılmış bir ağzın hırıltılarını, tabanca mermisi ve tüfek fişeginin seslerini duymuştur. Bu sesler guguk ve puhu kuşlarının feryatları içine karışarak giderek duyulmaz olmuş, kısılarak, yitip gitmişti. Gelip gövdesinin arkasına saklananlar, titreyerek, çaresizlik içinde yardım dileyenler, ona sarılmaya çalışanlar oldu. Çok karanlık olduğu için sesleri duymuş, ama hiçbir şey görmemiştir. Veya bize anlatmıyor. Yangınlara, hele artık Anakara'da, Şututuluş'ta yaşayan Gorgonamu'nun evinin, içerde çocuk varken ve uyurken yangını, kışın göğü aydınlatan alevlerin yansımalarına karışan küçük bir erkek çocuğunun haykırışlarına, sellere ve depremlere de tanık olmuştur. Deniz kızım evini aradı durdu ki. Yanmıştı can pare-i canı ... Daha ne oldu ki ... Arkadaki dağa giden yol da onun önünden geçtiği için, o yörede hareket eden ve hareketsiz her canlıyı, gece gündüz ve dört mevsim üç yüz yıldır gören kendisidir.

Ortanca Platanus'un kendinden büyük ve küçük iki kardeşi diğer Yerleşim'dedir. Onların adı Büyük ve Küçük Platanus'dur. Küçük Platanus'un yaşı ortanca Platanus'la aynı, o da üç yüz yaşında, ancak boyu üç metre daha kısadır. Büyük Platanus altı